Warszawa, dnia 10 września 2018 r.

**PAŃSTWOWA KOMISJA WYBORCZA**

ZPOW-713-2/18

**Informacja w sprawie uprawnień mężów zaufania i obserwatorów społecznych w wyborach do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw oraz wyborach wójtów, burmistrzów, prezydentów miast zarządzonych na dzień 21 października 2018 r.**

## I. Mężowie zaufania

Zgodnie z art. 103a § 1 i 2 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 754, 1000 i 1349) pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego lub osoba przez niego upoważniona może wyznaczyć **po jednym** mężu zaufania **do każdej terytorialnej** oraz **obwodowej komisji wyborczej**.

Jeżeli komitet wyborczy:

1) nie zarejestrował list kandydatów we wszystkich okręgach wyborczych, mężów zaufania może wyznaczyć **jedynie** do obwodowych komisji wyborczych na obszarze okręgu, w którym komitet ten zarejestrował listę kandydatów,
2) zarejestrował kandydata na wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, mężów zaufania może wyznaczyć do **wszystkich** obwodowych komisji wyborczych w danej gminie.

Mężowie zaufania danego komitetu wyborczego w danej komisji obwodowej mogą zmieniać się w ciągu prac tej komisji.

Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona może wyznaczyć jednego męża zaufania przy Państwowej Komisji Wyborczej oraz przy komisarzu wyborczym.

**Mężem zaufania może być** osoba mająca **czynne prawo wyborcze do Sejmu,** tj. :

1) będąca obywatelem polskim;
2) która najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat;
3) która nie jest pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu;

4) która nie jest pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
5) która nie jest ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu.

**Mężem zaufania nie może być:**

1) kandydat w wyborach;
2) komisarz wyborczy;
3) pełnomocnik wyborczy;
4) pełnomocnik finansowy;
5) urzędnik wyborczy;
6) członek komisji wyborczej.

**Mężowie zaufania przed przystąpieniem do swoich czynności przedstawiają przewodniczącemu komisji:**

1) dokument tożsamości;
2) zaświadczenie podpisane przez pełnomocnika wyborczego lub upoważnioną przez niego osobę. Jeżeli zaświadczenie wystawiła **osoba upoważniona przez pełnomocnika**, mąż zaufania okazuje również **kserokopię** tego **upoważnienia**.
   Zaświadczenie powinno zostać sporządzone według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą uchwałą z dnia 30 lipca 2018 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla męża zaufania (M.P. poz. 822). Zaświadczenia mogą różnić się między sobą wyglądem i układem graficznym, ale ich **treść musi odpowiadać wzorowi** ustalonemu przez Państwową Komisję Wyborczą.

Przebywając w lokalu komisji mężowie zaufania zobowiązani są do noszenia w widoczny sposób identyfikatora z imieniem, nazwiskiem, funkcją oraz nazwą komitetu wyborczego, który reprezentują. **Identyfikatory nie mogą zawierać elementów kampanii wyborczej**.
Przewodniczący komisji informuje mężów zaufania o przysługujących im prawach i wskazuje miejsce w lokalu komisji, z którego będą mogli obserwować przebieg czynności wykonywanych przez komisję.

Mężowie zaufania **mają prawo** w szczególności:

1) być obecni podczas **wszystkich** czynności komisji wyborczej, do której zostali wyznaczeni;
2) być obecni w lokalu wyborczym w czasie przygotowania do głosowania, w trakcie głosowania i podczas ustalania wyników głosowania i sporządzania protokołu;
3) zgłaszać przewodniczącym komisji na bieżąco uwagi i zastrzeżenia;
4) wnosić uwagi do protokołu, z wymienieniem konkretnych zarzutów;
5) być obecni przy przewożeniu i przekazywaniu protokołów do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia;
6) być obecni przy sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania;
7) być obecni przy wprowadzaniu danych do sieci elektronicznego przesyłania danych.

Mężowie zaufania **nie mogą** w szczególności:

1) wykonywać żadnych czynności członka komisji;
2) pomagać wyborcom w głosowaniu ani udzielać im wyjaśnień;
3) liczyć, ani przeglądać kart do głosowania przed rozpoczęciem głosowania, w trakcie głosowania i po jego zakończeniu.

**Od** podjęcia przez obwodową komisję wyborczą czynności przed rozpoczęciem głosowania **do** rozpoczęcia głosowania **oraz od** zamknięcia lokalu wyborczego **do** podpisania protokołu, czynności obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie i obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie mogą być rejestrowane przez mężów zaufania z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących. Należy pamiętać, że przepisy Kodeksu wyborczego przewidują **tylko rejestrację** prac komisji obwodowych (bez transmisji).
Materiały zawierające zarejestrowany przebieg czynności na wniosek męża zaufania, rejestrującego te czynności, mogą zostać zakwalifikowane jako dokumenty z wyborów.

Wykonywanie uprawnień mężów zaufania **nie może:**

1) utrudniać pracy komisji;
2) zakłócać powagi głosowania;
3) naruszać tajności głosowania; mąż zaufania **nie może** wchodzić do pomieszczenia za zasłoną, zapewniającego tajność głosowania, gdy w pomieszczeniu tym znajduje się wyborca, nawet jeśli wyraził on na to zgodę lub poprosił o to męża zaufania.

**Przewodniczący komisji może wydawać polecenia o charakterze porządkowym,** w przypadku gdy działania mężów zaufania wykraczają poza ich uprawnienia, utrudniają pracę komisji, zakłócają powagę głosowania lub naruszają jego tajność. W przypadku wydania przez przewodniczącego komisji takiego polecenia, fakt ten należy odnotować w protokołach sporządzanych przez komisję.

## II. Uprawnienia obserwatorów społecznych

Zgodnie z art. 103c § 1 Kodeksu wyborczego zarejestrowane w Rzeczypospolitej Polskiej stowarzyszenia i fundacje, do których celów statutowych należy troska o demokrację, prawa obywatelskie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, mają prawo wyznaczyć **po jednym** obserwatorze społecznym **do każdej terytorialnej** oraz **obwodowej komisji wyborczych**.

**Obserwatorem społecznym może być** osoba mająca **czynne prawo wyborcze do Sejmu,** tj. :

1) będąca obywatelem polskim;
2) która najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat;
3) która nie jest pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu;
4) która nie jest pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
5) która nie jest ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu.

**Obserwatorem społecznym** nie może być:

1) kandydat w wyborach;
2) komisarz wyborczy;
3) pełnomocnik wyborczy;
4) pełnomocnik finansowy;
5) urzędnik wyborczy;
6) członek komisji wyborczej.

Obserwatorzy społeczni przed przystąpieniem do swoich czynności przedstawiają przewodniczącemu komisji:

1) dokument tożsamości;

2) zaświadczenie podpisane przez osobę działającą w imieniu organu uprawnionego do reprezentowania na zewnątrz stowarzyszenia/fundacji, sporządzone według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą uchwałą z dnia 30 lipca 2018 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla obserwatora społecznego (M.P. poz. 795).
   Zaświadczenia mogą różnić się między sobą wyglądem i układem graficznym, ale ich treść musi odpowiadać wzorowi ustalonemu przez Państwową Komisję Wyborczą.

Obserwatorzy społeczni mają takie same uprawnienia jakie przysługują mężom zaufania, **za wyjątkiem**:

1) wnoszenia do protokołu uwag;
2) obecności przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

Przewodniczący
Państwowej Komisji Wyborczej

Wojciech Hermeliński